Ludens / Й. Гейзінга. – К.: Основи, 1994. – 241 с. 5. *Кагановская О М.* Текстові концепти художньої прози: Когнітивна та комунікативна динаміка (на матеріалі франц. романістики середини XX ст.). / Олена Марківна Кагановська. – К.: КНЛУ, 2003. – 292 с. 6. *Кубрякова Е. С.* Части речи с когнитивной точки зрения. / Елена Самойловна Кубрякова – М.: РАН, 1997. – 326 с. 7. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / Олена Олександрівна Селіванова. – К.: Полтава "*Довкілля"*, 2009. – 711 с. 8. Diccionario de uso del español actual clave. – [6 ed.]. – Madrid : Ediciones S.M., 2003. – 2048 p. 9. *Ryan M.L.* Possible Worlds, Artificial Intelligence and Narrative Theory. – Bloomington: Indianapolis, Indiana Univ. Press, 1991 – p. 168; 10. *Turner M.* The Literary Mind / M. Turner. – New York – Oxford : Oxford University Press, 1998. – 187 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

11. *Cortázar J.* Los relatos. Pasajes / Julio Cortázar – Madrid : Alianza Editorial, 2002. – 299 p.

Шамшур М.А., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

СИНХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ "ЛЮБОВ" У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

У статті дається визначення концепту "любов" у трактуванні сучасних носіїв китайської мови, визначається місце універсального емоційного концепту "любов" у свідомості представників китайського етносу, здійснюється аналіз основних номенів-вербалізаторів цього концепту у китайській мові.

Ключові слова: *концепт, любов, китайська мова, номен-вербалізатор, психолінгвістичний експеримент, асоціативний експеримент*

В статье дается определение концепта "любовь" в трактовке современных носителей китайского языка, определяется место универсального эмоционального концепта "любовь" в сознании представителей китайского этноса, анализируются основные номены-вербализаторы данного концепта в современном китайском языке.

Ключевые слова: *концепт, любовь, китайский язык, номен-вербализатор, психолингвистический эксперимент, ассоциативный эксперимент*

In this article the definition of the concept of love given by modern Chinese language users, the place of the universal emotional concept of "love" in the consciousness of the Chinese ethnos, the main nomen-verbalizers of this concept in modern Chinese language are being analyzed.

Key words: *concept, love, Chinese, psycholinguistic experiment, associative experiment, verbalization*

Любов – лінгвокультурний емоційний концепт, що має універсальний характер. У мовній реалізації він характеризується наявністю кількох номенів-вербалізаторів та семантичною дублетністю. Емоційні концепти зараховують до універсальних, оскільки саме емоції є "інтегральною частиною, яка робить представників різних етносів схожими один на одного" [Можейко 1999; Мягкова 2000; Шаховський 1996].

У якості універсального концепту любов присутня у всіх етнічних лінгвокультурах. Ціла низка подібних концептів належить до констант культури. Хоча кількість культурних концептів є незначною, духовна культура суспільства та мовна картина світу значною мірою можуть бути представлені цими концептами.

Культурні концепти – це, перш за все, ментальні сутності, у яких відображається "дух народу", що і визначає їх антропоцентричність – орієнтованість на духовність, суб’єктивність та особистість носія етнічної свідомості [Воркачев 2003].

Асоціативний експеримент (від лат. associato – поєднання, experimentum – досвід) – це методика, спрямована на вияв асоціацій, які склалися в індивіда у його попередньому досвіді. [Горошко 2001, 57]

"...Спостереження над складом і співвідношенням асоціативно-вербальних мереж різних мов також можуть наблизити нас до розуміння особливостей бачення світу та його оцінки у національній мовній свідомості [Горошко, с. 191]". Тому (вільний) асоціативний експеримент вважається ефективною методикою, на основі якої можна виявити накопичені у результаті попереднього досвіду асоціації носія мови (О. І. Горошко, О. О. Залевська, Ю. О. Караулов, Ю. О. Сорокін, Н. В. Уфімцева та ін.). [цитата за Мізін 2009, с. 273].

Розрізняють три види асоціативного експерименту:1) вільний, 2) спрямований та 3) ланцюговий. [Мізін 2009, 272] Варто зазначити, що наш експеримент має вільний характер, оскільки реакції у ньому не обмежуються певними критеріями. Визначення виду психолінгвістичного експерименту упереджує можливу некоректність у тлумаченні його результатів, оскільки інколи декларується вільний

асоціативний експеримент, а насправді проводиться спрямований [Мартінек 2007 , 219]. Можливі також змішані види асоціативних експериментів, коли респондент отримує завдання відповісти певною кількістю реакцій-означень на стимул-іменник [Бутенко 1989]. Однак відомо, що кожний вид асоціативного експерименту має певні нюанси аналізу його результатів. [Мізін 2009, 274]

Проаналізувавши об'єктивізацію концепту "любов" у площині філософсько-релігійних та художніх творів, ми виявили, що концепт "любов" у китайській етнічній свідомості є розчиненим у асоціаціях та дифузним. Він реалізується низкою номенів-вербалізаторів, кожен з яких має семантичне значення любові, а також має певні конотативні відтінки. До таких вербалізаторів ми зараховуємо лексеми 爱 (ài), 情 (qíng), 心 (xīn), 恋 (liàn), 宠 (chǒng), 亲 (qīn), 忠 (zhōng), 好 (hào), 慈(cí), 欢 (huān).

У сучасній китайській мові основною лексичною одиницею на позначення концепту "любов" є ієрогліф 爱 (ài) або двоскладове слово 爱情 (àiqíng). У науковій картині світу поняття, що позначається цією лексемою є полісемантичним, до його семантичної структури входять такі визначення:

1) 对人或事物有很深的感情 duì rén huò shìwù yǒu hěn shēn de gǎnqíng (глибокі почуття до когось або чогось);

2) 喜欢 xǐhuan (вподобати щось);

3) 爱惜; 爱护 àixī; àihù (оберігати, проявляти турботу);

4) 常常发生某种行为；容易发生某种变化 chángcháng fāshēng mǒuzhǒng xíngwéi; róngyì fāshēng mǒuzhǒng biàn huà (мати схильність, здібність, потяг, пристрасть до чогось; певна зміна може відбутися легко). [汉语大辞典, с. 115]

Серед значень любові-міжособистісного почуття у лексикографії виділяють за об'єктом:

1)**кохання еротичне – 恋爱(liàn'ài):** "男女相互爱慕" (nán-nǚ xiānghù àimù) "взаємна прихильність між чоловіком та жінкою";

2)**любов батьківська, братерська 亲爱 (qīn'ài):** "密切关系" (mìqiè guānxì) "близькі стосунки";

3)**гарне ставлення 友爱(yǒu'ài):** "友好亲爱" (yǒuhǎo qīn'ài) "дружнє ставлення";

4)**любов до ближнього 博爱 (bó'ài):** "指对人类普遍的爱" (zhǐ duì rénlèi pǔbiàn de ài) "гуманність та милосердя". [汉语大辞典, с. 115]

Загальновідомим є факт, що внутрішня форма ідеографічних ієрогліфів зумовлена поєднанням значень його складників. Для встановлення значення ієрогліфа звернемося до словника "说文解字" (shuōwénjiězǐ) – "Тлумачення простих та пояснення складних ієрогліфів". "说文解字" – перший етимологічний китайський словник. Його автор Сюй Шень (许慎) – китайський філолог епохи правління династії Хань. Відмінною рисою словника є пошукова система за "ключовим" принципом. Поява цього словника датується приблизно I ст. н. е., до його складу ввійшло біля 10 000 ієрогліфів. Окрім тлумачення значення ієрогліфів, у ньому пояснювалась їх структура [Яхонтов1980,494].

У "说文解字" традиційний ієрогліф на позначення любові тлумачиться так: "愛" складається з чотирьох елементів –"爪"(zhǎo) – кігті,"秃宝盖"(tūbǎogài) – дорогоцінна кришка,"心"(xīn) – серце,"友"(yǒu) – дружба. [说文解字, с.57] Таким чином, можна приспустити, що сутність любові виходить із "友"(yǒu), що позначає "朋友"(péngyǒu) – друг. "朋"(péng) – близька людина та "友"(yǒu) – людина зі спільними прагненнями та ідеалами. Тобто, люди, що об'єднанні спільними цілями та ідеалами. Над ключем "友"(yǒu) є три складники: "爪"(zhǎo) – кігті,"秃宝盖"(tūbǎogài) – дорогоцінна кришка,"心"(xīn) – серце. Їх спільне значення – схопити серце. Таким чином, значення ієрогліфа "愛" наступне: заволодіти серцем людини (чоловіка або жінки), що має спільні з тобою ідеали та наміри.

Номен 情 (qíng) також є полісемантичним, він має такі визначення:

1 情绪；感情 qíngxù; gǎnqíng (емоції; почуття);

2 对异性的欲望 duì yìxìng de yùwàng (потяг до протилежної статі);

3 爱情 àiqíng (кохання);

4 人的正常心理 rén de zhèngcháng xīnlǐ (звичайна, буденна людська психічна діяльність);

5 情况 qíngkuàng (обставини, ситуація);

6 私人间的情份和面子 sīrén jiān de qíngfen hé miànzi (прихильність та значущість між людьми);

7 思想感情所表现出来的格调；趣味 sīxiǎng gǎnqíng suǒ biǎoxiàn chūlái de gédiào; qùwèi (манера прояву інтересу та почуттів; зацікавленість). [说文解字, с.223]

У "说文解字" надається наступне тлумачення ієрогліфа 情 (qíng): він складається із двох ключів "心"(xīn) – серце та "青"(qīng) – глибокий, насичений. Отже, мається на увазі глибина почуттів, що йде від серця. [说文解字, с.241]

Дослідження фразеологічних уявлень про кохання, тобто діахронічний аспект культурного концепту, можна доповнити синхронічним, що ґрунтується на реакціях опитування інформантів на чотири питання: 1. Які відчуття викликає у вас слово"爱情" (àiqíng)? 2. З чим / ким для Вас пов'язане слово"爱情" (àiqíng)? Оцініть його за шкалою погано/ нейтрально / добре. 3. Які образи викликає у Вас слово"爱情" (àiqíng)? 4. Надайте власне визначення" 爱情" (àiqíng).

Зіставлення фразеологічних та сучасних уявлень уможливлює виявлення динаміки та загальної тенденції змін національного менталітету. Можна припустити, що культурний концепт є інерційним до тої ж міри, що і національний менталітет, одиницею якого він являється, оскільки для руйнації когнітивних, аксіологічних та поведінкових стереотипів, які утворюють етнічну свідомість, зміни кількох поколінь або просто зміни життєвих обставин недостатньо.

Наскільки відомо, у статистиці для отримання валідних результатів необхідно отримати мінімальний обсяг вибірки у дві тисячі одиниць. Тим не менш, результати опитування п'ятдесяти інформантів, хоча і не надають підстав для категоричних висновків, але все-таки дозволяють виокремити певні загальні спрямованості у зміні семантичного поля культурного концепту.

Частка суб'єктивності інтуїції носіїв мови перекривається за рахунок використання інтуїції певної кількості інформантів, чим знижуються суб'єктивні психолінгвістичні показники. Кількість інформантів нами вважається достатньою, бо існує думка, що реакції людей значною мірою збігаються, тому число інформантів може бути 30 або навіть менше [Мартінек 2007, 158].

Всі буденні визначення кохання [Кон 1989, 141] висвітлюють одну або кілька сторін, ознак, проявів любові, обмежуючись ними, тобто видають частину за ціле. До того ж, визначення ці даються не у формі дефініцій, шляхом перерахування існуючих ознак поняття, а переважно у вигляді "інтерпретації" [Карасик 1996, 61-64] – тлумачення ознак, які мають значення у особистому досвіді інтерпретатора.

Відповіді респондентів у значному ступені є багатофакторними, у них наводиться більше одної семантичної ознаки: на п'ятдесят

відповідей на кожне питання припадає відповідно сімдесят одна відповідь на перше питання, дев'яносто вісім на друге, вісімдесят одна на третє, сорок чотири на четверте.

Як для епістемології кожної окремої науки найбільш вагомими є "теорії середнього рівня", що дозволяють систематизувати її основні поняття [Фрумкіна, с. 56], так і для "концептології кохання", очевидно, особливу цінність мають теоретичні узагальнення, які дозволяють робити висновки щодо специфіки світогляду носіїв наївної свідомості. Ці узагальнення характеризуються певною абстрактністю, що дає їм можливість "піднятися" над окремими семантичними ознаками, у той же час вони є достатньо конкретними для того, щоб ідентифікувати початки, покладені в основу формування певного семантичного блоку.

Таким чином, перш за все виокремлюється блок "жертовність", до якого включені ознаки, пов'язані із "семантичним дублетом" кохання – милістю/милосердям: жертовність, терпимість, готовність прощати, довіра, відданість, повага, піклування, відповідальність, доброта, ніжність. Наступний семантичний блок – "антропоцентричний", який включає семантику, що стосується уявлень про кохання як про пошук другої половини, про кохання як про взаємодоповнення (розуміння, гармонія, взаємність); блок "бажання", утворений ознаками "хотіти / бажати" (потяг, прагнення, пристрасть); "нігілістичний" блок, до якого відносяться ознаки, які заперечують існування або цінність кохання; блок "насолода" (насолода, задоволення, відсутність негативних емоцій, щось гарне) і блок "гарне ставлення" (симпатія, гарне ставлення).

Опитування респондентів довело, що любов – почуття, насправді, інтимне: дехто з різних причин відмовився від відповідей на запитання. Це, можливо, пов'язано із тим, що формулюючи своє визначення кохання, людина оприлюднює свої уявлення про найпотаємніші життєві цінності. Ті ж, хто дав відповіді, майже не згадували дефініційно значущі ознаки поняття "кохання", називаючи переважно ознаки енциклопедичні та імплікативні, які часто зовсім не фігурують у науковій парадигмі.

Зіставлення семантичних ознак, згаданих у відповідях респондентів, із реалізацією концепту кохання у китайських фразеологічних одиницях чен'юй свідчить, в першу чергу, про значні відмінності в області периферійної семантики, що може бути наслідком як еволюції самого концепту, так і неспівпадіння мовних жанрів.

Тим не менш, виразним є превалювання блоку "жертовність", а якщо взяти до уваги, що із "ціннісною ядерністю" пов'язана семантика "дезидеративного блоку" – бажання/прагнення визначається саме цінністю об'єкта та нею ж індукується, то очевидним є те, що основні семантичні параметри концептуалізації кохання у китайській мовній свідомості принципово не змінилися.

Отже, любов є універсальним концептом, тобто властивим більшості мов. Поява таких універсалій, на думку когнітологів, спричинена обмеженістю людської фізіології, тобто наявністю лише п'яти органів чуття, що певним чином впливають на сприйняття навколишньої об'єктивної реальності, створюючи підґрунтя для спільного емпіричного досвіду представників різних етносів.

З іншого боку, умови існування представників різних етносів спричиняють певні варіації сприйняття, обробки, переробки та засвоєння інформації про навколишній світ. Особистий емпіричний досвід індивіда за типових для певного етносу умов з часом набуває узагальненості, що виражається у процесах категоризації та впливає на концептуалізацію дійсності представників даного етносу. Таким чином, навіть такий, здавалося б, універсальний концепт, як "любов", під дією зовнішніх чинників, що впливають на сприйняття навколишньої реальності та формування етносвідомості, має істотні варіації вираження та сутнісного значення у представників різних націй.

1. Бутенко Н.П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові / Н.П. Бутенко. – Львів: Видавниче об'єднання "Вища школа", 1989.; 2. В.І. Войтко. Асоціативний експеримент // Короткий психологічний словник / За ред.. проф. В.І. Войтка. – К.: "Вища школа"., 1978.; 3. Воркачев С. Г. Культурный концепт и значение // Труды Кубанского государственного технологического университета. Сер. Гуманитарные науки. Т. 17, вып.2 /С. Г. Воркачев. - Краснодар, 2003 - С. 268–276.; 4. Горошко Е.И. Интегративная модель свободного ассоциативного эксперимента / Е.И. Горошко– Харьков: Изд. группа "РА – Каравелла", 2001. – 320 с.; 5. Карасик В.И. Культурные доминанты в языке // Языковая личность: культурные концепты / В.И. Карасик – Волгоград-Архангельск, 1996. – 385 с.; 6. Кон И.О. Дружба: Этико-психологический очерк / И.О. Кон. – М.: Политиздат, 1989. – 255 с.; 7. Мартінек С. Передмова / Мартінек С. Український асоціативний словник. В 2 т. – Т. 1. Від стимулу до реакції. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - С. 7-15.; 8. Мізін К. Національна мовна свідомість крізь призму компаративно-асоціативних концептополів:

психолінгвістичний експеримент // Наукові записки. Серія: Філологія. Збірник наук. праць./К. Мізін. – Вінниця: Вінницьк. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського, 2009. – Вип. 11. – С. 271-275.; 9. Можейко М. А. Любовь // Новейший философский словарь / М.А. Можейко. Минск, 1999. С. 383–397.;10. Мягкова Е.Ю. Эмоционально- чувственный компонент психологической структуры значения слова: Монография / Е.Ю. Мягкова. – Курск : Изд-во КГУ, 2000. – 112 с.; 11. Фрумкина Р.М. "Теория среднего уровня" в современной лингвистике // ВЯ /Р.М. Фрумкина. – Волгоград, 1996. – №2. – 150 с.; 12. Шаховский В. И. Эмоциональные культурные концепты: параллели и контрасты / В.И. Шаховский. Сб.: Языковая личность: культурные концепты. - Волгоград: Волг. гос. пед. ун-т, 1996.;13. Яхонтов С.Е. История языкознания в Китае (I тыс. до н.е. – I тыс. н.е.)/С.Е. Яхонтов // История лингвистических учений: Древний мир. –Л.:Наука, 1980. – 528 с.; 14. 汉语大辞典。上海辞书出版社。2010 年。(Великий словник китайської мови (30 000 слів). Лексикографічне видавництво Шанхая, 2010.); 15. 说文解字。许慎。复旦大学出版社。2006 年。266 页。("Тлумачення простих та пояснення складних ієрогліфів"/Етимологічний словник/.Сюйшень. Шанхай: університет Фудань, 2006. – 266 с.).

Шевченко Л.І, д. філол. н., проф.,
Дергач Д.В., к. філол. н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

МЕДІЙНІ КОНСТАНТИ МАСОВОЇ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ: КОЛОРИСТИКА

У статті аналізується семантика колоративів у текстах мас-медіа як комунікативної сфері вербалізації масової свідомості.

Ключові слова: *семантика колоративу, мовна символіка, стиль масової інформації, мовна свідомість.*

В статье анализируется семантика колоративов в текстах масс-медиа как коммуникативной сфере вербализации языкового сознания.

Ключевые слова: *семантика колоратива, языковая символика, стиль массовой информации, языковое сознание.*

The article deals with the problem of color semantics in mass-media texts as communicative sphere through the language consciousness' verbalization.